

KALAN
NI
WASA

bled

bèba kan dungew

AN KA FA SO JAMA HAWARA

Bee y'a don kuma duman ni naniya lankolon nafa te fa so jama kan. A jigi te tugu abada k'a dalen to dibi la. N'an y'a kanu fa so jama ka kumma wolo, ka wasa, fa so ka kun koro ta, a folo, fo a ka bo jigi sa dibi la; a ka k'a yere ka janye flatige sebaa ye tigi-tigi. O dun te nye famuya jelen ko, ani jigiya berema.

Kun finya ni kalanbaliya te si latunu fiyewa n'an m'an wasa don fa so kanw na. An te na ke fa so den nyuman ye n'a ma dankaniyan ma ko fa so jama kun ko n'a ka heere ka koro fen bee ma, k'o waleya.

T. Jigifa D.

CEMANFIN

Wuli, Cemanfin! Dugu jera.

Ni fasan tle bor'i la,

I ji ja mago sa banfula ko fe,

Sabu, jiriba suma ko woshi.

Ee dunuya!

Heere ni bone fore,

Segen wulaba,

Nyeni taama sira.

Cemanfin, mogo jiri son

Ni hakili ye de.

Fanuya nogo jensen a koro de.

Jiri mo duman, jiri suma duman;

A don: heere, kunna wolo.

Ee dunuya!

Heere ni bone fore,

Segen wulaba,

Nyeni taama sira.

Cemanfin, dunuya ba non de;

Dunuya kanu, dunuya donsoya;

Kungo duman, ba duman;

Donniya sorola.

Donniya in nura;

A tobo-tobo, a walanko;

A jensen; a yelema-yelema.

Nasa tle bota.

Dambe kalo yeelen nana.

Fasan tle donna.

Wayiba doolo tumma.

Segen terekera.

Useni Berete

TABALE KO DI?

Dinyè yèlèma dunun, kan b'ora koy

A kan b'i ma dè.

Wuli, wuli k'i jò;

Wuli k'i muguri fasay,

Bi kènè, i ta don faasi

Yèrè dòn, ni taasi kènè,

Hòrònya ni danbe kènè,

Tinyè ni dònmiya kènè.

Kènè gansan tè koyi,

Fa so jama, kènè don koni.

Tabale laklon tè dè.

Dinyè yèlèma, tabale don, fasay.

Dòn fu tè koyi;

Pan-ka-puruti fana tè o,

Janjo kura de ko don,

Dòn sen, kura de ko don:

Fa so jama, kanu.

Tabale in ko di sa?

Ta tinyè dunun, blal'a la.

Fa so, den juguw si latununi,

Fa so, jeli minnaw halakili,

Fa so kòn faña, kèlèli.

Tabale in ye jòn wele?

Den misen, laminen,

Fa so, kanubaa nyuman

Kamalen kaarilen,

Tabale b'i ma.

Dunun golobara, kamalen dunun, golobara

Dinyè yèlèma dunun, gosira.

Jama mugurila.

Jaara tilernen kan b'ora.

N kan b'i ma, den misèn, kaarilen;

Fa so, tuloma jiri, n kan b'i ma.

tubmajiri

E min y'i ban fa so jama, tonyòli ma.

Nkalon, sonyali, hakili sonya walow, kèlèbaa,
N kan b'i ma.

E min kali kan, ye fa so ye,

Kono y'i wele koy.

Wuli! Wuli k'i jò, fa so nye' ji, cebaa,

Tabale y'i wele;

Poyi y'i ko fò,

Janjo kura y'i ta ye.

Nyangara y'i ta i togo ma.

Sandiya b'i ma.

E min ye barika da fa so jama, ye,

K'a kanu, k'a jigi fa

Jaara laminen k'i ni be!

I muguri koy.

I kiribi yèrè de fasay!

Sinin tè diya koy.

A te diya jòn na sa?

Juguw malo don,

Sonw ni fa so jeli minnaw halaki don,

O y'i ka don ye fasay!

E min ka Alijinò dan ye,

Fa so jama, wasa ye,

Jama b'i kò.

Sinin y'i ta ye fasay!

Mamadu Lamini Kanute

BATU TA MORI

Sula blen ce koroba, a jaman ko jugu, a ko foyi te jinye kono min be s'ale la. Ayiwa, don do la sa, o jaman de ma kun a fe, a wulila ka taa se batu ta mori ma. A ko "n karan mogo, n nan'i fe, n'i be se ka baara ke n ye, ni n be se ka jinye bee mara cogq min". O ko a ma: "ko baasi te, ne be se ka baara k'i ye. Nka ne ka baara, ne b'a ke ni doso koro bo kene-kene de ye".

O hera tuma min na, falatonin fana wulila ka taa se dugu tigi ma. A ko "dugu tigi, ne koni nana s'i fe, n'i be se ka wulu demnin di n ma, n be min bla n ka foro kun na. Sulaw kelen be ka n tooro ko sebe. O, dugu tigi fana y'a naffe, wulu min ka bon n'a ka wulu bee ye, o y'o ta k'o d'a ma: "I be taa nin bla i ka foro kun na, k'i ka foro kolosi n'a ye.

Ayiwa don do la sa, sula blen ce koroba, a jaman ko jugu, a wulila ko a be t'a ka fura nyini. A taara se falatonin ka foro ma. Ne donna foro in kono. A yaala-yaalato, a taara bo doso koroba kan, a be sunogola jiri suma na. A nana, a y'i belen ka yelen jiri in na. A y'i cun, a ma se dugu ma, a te ni san fela fana ye, doso koroba y'i nye yele. A y'i cun dugu ma, a pantola, a y'i bolo fa bo kene na ka wuli. A taara ni bo kene in ye ka taa di batu ta mori ma. A ko: "n karan mogo, i ye bo kene min ko fo n ye, n

n'a nana.

Batu ta mori in ye bo kene in naffe; a ko "i ni bo ni nana, bo kono nyumon-nyumon do don; nka ne ma d'a la ni wulu be se ka zaban dun, wali ntomonon; ntomonon ni zaban kolo dun b'e ka bo in na. A ko: "n karan mogo na n ka cinye f'i ye: ne koni wulila n ko n be taa n ka fura nyini, ne taara se falatonin ka foro ma. Ne donna foro in kono; n taar'a soro doso koroba be dalen, a be jiri suma na, a be sunogo la. Ne nana, ne ye n belen ka yelen jiri in na. Ne ye n laben tuma min ka n cun, n te ni dugumana ye, a te ni san fela ye, doso koroba y'i nye yele. Awa ne koni cunnen, ne ye n pan, ne ye n bolo fa bo kene na ka wuli. Bo kene in bor'an fla ni nyogon ce. Nka ne koni t'a don fen kelen min bo don an fla la. Ayiwa ni nin bo in b'a nye, o k'a nye; ni nin bo in t'a nye fana, o k'a nye; ne koni te se ka bo kene were soro.

A be ban o kuma na, o ni doso koroba ka ni jo batu ta mori ka blon da la. A y'i ko fle, a ye doso koroba ye; a ko: "n karan mogo, sisan koni ne b'a fe i ka lajeli ke n ye, ka bo i ka so, ka se n ka so, n si dan ye min ye, i bo fo n ye. Batu ta mori ko: "E, k'o lajeli taara ka dan ke ka ban de". A be ban o kuma na, ani doso koroba k'i fl'a kan k'a ni jinye fara.

Aw yere ka kan ka d'a la: batu ta moriw, u sigi-
len te foyi la, u b'an nanbara; u b'an ka baganw ci-
nye; u b'an ka nafolow cinye; u b'an ka sanuw cinye.

Sikaso foli kulu

NI SAN CINYE, JITE TE KALO IA.

WALEYA II

Nyogolon 2nan:

Namakoro ye danna maaw sigi se tigi da nafa
soro sira bolo kelen-kelen bee kun na. A ye
Yuruba la baganw kun na; ka Yuruku ko saman
ko nye maa ye; Yuruku blal'a fe wari ko ni
musaka ko kun na; ka kono ko muhuru don
Jeninkanyimi bolo. A ye danna maa ninun bee
kelen-kelen wele a ka kube kono, k'i dan ti-
g'u ye. A y'a folo Yuruba la.

Yuruba

Se tigike ni sogoma!

Namakoro

E, Yuruba! I bisimila! Den baya be di? Koni tooro te
so mogow la?

Yuruba

Tooro si t'u la. I Sutura!

Namakoro

Marahaba!... Ayiwa, Yuruba! Dannaya ka gelen!

Yuruba

A ka gelen n'o folen ye.

Namakoro

Yuruba! Marahaba ka gelen!

Yuruba

A ka gelen o folen ye.

Namakoro

Ma n y'a ke jigiya, ani dannaya de ko son. I blalen fle baganw kun na. I k'u mine n'i bolo fla ye de! Foroba fen don, u te kolobo-kalaba mine de! Kan'i ta nugumaya fe ko i be sama kun seme dun de! N dun y'a don seme nege min b'e la, kolokolo te. Foroba fen, sama sogo don. Maa b'i fa tig'a la, n'a na ke ni kun seme dumni ye. Sama sogo, tobita b'a la, jiranta b'a la, joninta b'a la, wusuta b'a la, jata yere b'a la. N'i ma nye a dumni ko, kana son no ka ye de!

Yuruba

Ee! No te ye, o joro kan'i mine.

Namakoro

Awa, kabi kelen, n'i y'i ta kono faralenya fe, i b'i tege n'a kala nyimi; wa n t'wa te fo.

Yuruba

E, Se tigike, o kuma t'a la! O kuma t'a la!...
Ko tigi, da ne na. Bee ye ne don ni n ka tlennanya ye.

Namakoro

O, ni maa tlenna, o t'a bali i tege ka fegerya. Ni maa tege y'i nyonye, i be se k'a shyon. Shyon fe b'a la fana; nka k'a ke i ko manya b'i la, syawa, hata be da i wolo kan k'a jonye tige. O temenen ko,...

Ee!... Kelen were kun be n fe ka fe i ye... Misi fogo kelen ni yuguba saga fogo saba be n bolo ka taa feere Tukoro. I b'i jan t'u la; u kelen kun kolo kan'a dimi han! I b'u lase cogo di?

Yuruba

O man gelen, ko tigi; an b'u soben Mara ka foroba baganw fe k'u labo.

Namakoro

Payi! A ke ten. Saga dow b'i yere bolo wa?

Yuruba

Ohoi,

Namakoro

I b'u ke di?

Yuruba

Aa!... Ni n tun sera k'u lase Tukoro, o be ja n ye ko sebe, ko tigi.

Namakoro

Ayiwa, ni caman te, i be se k'o ke; wa n t'wa te fo de!

Yuruba

O kuma t'a la. Kana joro.

Namakoro (i labanra k'i tege don Yuruba bolo.)

Ayiwa, an benna. I wolo kan ko kun ye nin ye. K'an be.

Yuruba

K'an ben.

(Jeninkanyimi donna ka ko tigi ka wele jaa-bi.)

Jeninkanyimi

A ni sogoma Se tigike!

Namakoro (y'i tēge don a bole)

Unba ni sogoma! N m'i wele baasi la; n ye dannaya min da i han, i ka se k'a minan fa, o de ka gelen n ma.

Jeninkanyimi

O te joro ko ye Se tigike. Ne Jeninkanyimi, ne Jeninkanyimi, ne ma bla minan si kono k'o fabali to... Wa n b'a fa fo k'a bon.

Namakoro (ye kuma tig'a da)

I ta in men folo bani.

Jeninkanyimi

Awa, naanu! Se tigike.

Namakoro

Ne y'a don tigi-tigi e minye ka bon cogo min, i te don foyi la, n'i m'i ka jeninta b'o la. Kono minun kalifalen y'i la, u n'u fan, i jan t'u la ko sebe! U kun kolo kan'u dimi han! Foroba fen don, u te kolo-bo-kalaba mine. Shew dun sa man go; kono fanw fanw toli man go. Ayiwa, a sata ni tolita kana caya de! Ni min be nyini ka sa bana fe, i be se k'i geleya o

kan; ni fan min be nyini ka toli, i be se ka nye i yere ma, san'a ka toli gwansan. Sango i ka s'a ke cogo la, wa n twa te fo. O temenen ko, she minun bo-ra Warala, i be waa kelen bo u la ka bla n ka fogo la. U be foroba bla yoro min na, o yoro koronnen don u ma. U na to ne fe yen sani yoro ferelen ka soro. I be fanw tla duuru ce ka k'u koro n ka fogo la. U na lamo n ba ra sani ko la...

Jeninkanyimi

Jenin kolen be t'u koro kolosili la?

Namakoro

I be se ka Npiye yamaruya o ka t'u koro k'u ladon.

Jeninkanyimi

Npiye de? Baasi te, a be ke ten.

Namakoro

O, o y'i wele kun ye. K'an beni!

Jeninkanyimi

K'an ben, Se tigike!

(Fusuku donna Namakoro kan: musaka ni jago ko kun tigi don)

Fusuku

A ni sogoma Se tigike!

Namakoro

Marahaba! Da shwa, i k'i sigi. Ayiwa, i fle nafolo ko lan tigi ye bi, jigiya ni dannaya sababu te?

Fusuku

O don.

Namakoro

Min ka gelen n ma, sango i k'a bonya minan fa.

Fusuku

Kana joro, Se tigike; ni ne ko n be ko ke, n t'a ke ka n to to.

Namakoro

Sango a ka ke wale nyuman ye. Wari ko dun ye fen min ye, jate be se ka maa mine. jooon. Damaya n'a taa bee, a be ben n k'i laadi. N'i sera k'i ja sigi ka nafobe woloma ko don, i na men a na, w'i nye na suma; nka ni fili karabalen y'i mine, don be yelama nyama koro. Wa kabi kelen, suruku ku te don n bolo de! A mine n ka fota ma, kan'a mine n ka keta ma de!

Oho!...

Fusuku

Se tigike, suruku ku te na y'a la, no dan bo n ye te la cogo min. Ko bee koni ka dan o ma, o te i n'a fo e ye ne dan suma na, n ye n yere bo tile la wa; lana joro o la.

Namakoro

Jaasi te. O temonen ko, i n'a fo n ka taama ka oa, i be wari habila bee do bla n ka bolo kan; n ka musaka isonw te ban.

Fusuku

Se tigike, e kun ko n ka wari sugu jumen bl'i nye?

Namakoro

Woshi, safa, fara, dola, niiri, wuruba, i be nin bee biye kumba siri dama do bla n ye. O man'i bo yen, n ka misi fogo ni saga fogow be na taa feere Tukoro; a nafa be don minanw na; i k'i geleya u nyuman ka se n ma; kelen kan'a je. N ka balo toni keme fana taara feere ko fe, a sono be don fara so minanw na. Ayiwa, faanatan nye fara jo bolo kan'a nogo han!

Fusuku

Miyewu! Ni twa nyini do ye misenya ke, a dan ye n ka nege juru c'o kun tigi ma, sira ka bl'u nye fasayi!

Namakoro

O don. Ko-ko i yere ka ci misenw be doman bo, i be wari donin bl'i yere bolo koro.

Fusuku

Oho!... Aa! I ni ce Se tigike.

Namakoro

Nin te i ni ve bo. N'i koni y'a mine n ka daba da ma, i te bone; i na nye suma. Aa! Cinye don; n haki-li kun be nyini ka bo: balo ko geleya be cogo min, an b'an jigi seme julaw la, u ka balo nyin'an ye. Ko di?

Fusuku

O ye cinye ye, olu ka teli ka balo sero seme bolaw

la yoronin kelen; o temenen ko, o balo nyini giri-gara musaka t'an kan. An be da kelen f'u ye sarati ye, n'u sorola o y'u garijoge ye, n'u binna, u bin-n'u yere ye. Balo jago y'u don ko ye; bi m'u bli'ola, kabini wara tle.

Namakoro

Payi! I y'a famu; an b'a ke ton. Ne yere be dama do don, olu ye danna maaw ye, i b'u togo seben. Ayiwa, i kana daga were sig'u da la koyi. I b'u gasi sigi. Ele, i k'u t'u dan ma. I be woshi miliyon mugan-mugan dono olu ma. Tow ta ye woshi miliyon tan-tan ye. I y'a men?

Fusuku

Baasi te. I sago na ke.

(Yuruku kera welebaaw lahan ye. A ni Namakoro be koro fo la.)

Namakoro

Ayiwa, n y'i wele, an k'an don sen kenye.

Yuruku

Oho!

Namakoro

Awa ni don sen ma kenye, o ka jugu koteba ye de. Ni n y'i bla soro kun na, fen were te jigiya ni dannaya ko. O de ka ny'an ni nywan ce.

Yuruku

Harli! O ma ju jo bi.

Namakoro

Ne n'e be nywan don kabini bi te, kabini an be nywan korondo. Ni ne kera fen ye, ni n y'i gere n na, n ka kan ka n fela jir'i la de!

Yuruku

Cinye don.

Namakoro

Ko to nywan ta la, jinye y'o dama de ye, o de da ka d'i la fana. O temenen ko, ayiwa, balo ko, i yere b'a cogo don. A sisamama, mana-mana ko te, saango nin san ko geleya in na. Kana son yuruw ka balo bee ce ka bo n'a ye. A ke ni hakili ye, bee fana te yuru ye. Ni n ma yamaruya di fen o fen ma, o deren, i k'o toge konkon pewu-pewu-pewu! Jamana cilaw don.

Yuruku

Ii! N ye s'o ke ko la. N'i ko n k'o ke, n b'o ke, i y'a famuya, hal'u te nyo kasa men u nun na.

Namakoro

Jaati! O temenen ko, n y'a fo musaka tigi ye a ka woshi miliyon tan-tan dono jamana ladiriw ma, u ka balo san ka n'a bla Mara ka bolo kan, u ka soro b'a la. Militon mugan yere donona dow ma. Awa, i k'u gasi sigi kabi kelen. Dogoya maaw te han.

Yuruku

N y'a men; a be to i ta l

Namakoro

I be balo toni tan bla kore fe an yorew ye, balo kana dese ka bal'an na. Kana nyine n ka konow fana'ko. Toni kelen wasara; o ka kan k'u balo san kono. A te ke nyo juju ye han! I b'a ke sanyo misen jelen tew-tew ye, u kana taa bana nyo lagasa fe. Nyo nyuman-nyuman, i y'a men de. E! A maa ja tow ka bu dun sa ke!

Yuruku

Baasi te!

(Fusuku segira ka na Namakoro ma a ka kube kono.)

Fusuku

Aa! Se tigike, ne m'a ko famu de!... Ko i ko Putere ka bla bolo mafara kun na, a dun te foyi don a twa sebennen ko. A na se ka nye ci nyene bo oogo di?

Namakoro

E! O ye mun kuma ye? Iwa sebennen donni te do ye de?... Ka Putere to baara in na, a te n'a nye don wa? E kelen fle soto nye tigi ye, e y'o nye tigiya kalan ke yoro jumen? A fo n ye ke! Ne yere min fle nye kun min na, ne y'o kalan ke de? Hali Ntalaba yere min ye nye maa ye, a y'o nye maaya kalan min? A te na ke nyo maa ye k'a to a la wa? O kuma, Putere ka nri a jo yoro in na. Iaa nyini ka m'a koro min be to l'a nye fe a ye.

Fusuku

Ayiwa, baasi te! Ni ko ten, i sago na ke.

T. Jigifa D.

a
u,
n.
no
i
ro
i
lo
gu
a;
.
con
ka
ka
asa
n ko
nyi,

DABAJANA

A cun! A tufa!
 Bunteniw méréngè,
 Sa juguw íolonkonto.
 Ko-ka-mun sègómén,
Génèn jè mako tè sa;
 E bè se n yèrè kòrò
 Tigèlèn baana na.

Zannin kóyi-kóyi,
 Dabi ni nkaranga jatigi;
 Bi kasi ni sinin jòrò.
 Tle n'a farinya,
 Wòsi b'ò kè ncòtè;
 Nkòmi mana woyo,
Sen pèrèn b'ò ja nanyi.

A cun! A tufa!
Fa so cè ma jiri,
 Dun-ka-fa sebaa,
A barika don o don.
 Jaaraw bè sònkò,
Si finw bè yalon,
 E de sabu nyuman.

Woyi n ba!
 Dabanin kurun san kèmé,
 Bon kuru kelen san dèbè,
 Bana jugu ni fèèrò,
 Kòngò ni genyè,
Ni songo ni sufa fèn,
Fa so ko in cogo?

A cun! A tufa!
Fa so jan b'i kò dèrè!
 Funankèw bè dunun godon,

Kwa faw bè dònkili sònsèn:
 "Sènè le nò duniya diya";
 "Poyi-kan-poyi ni n bè n diya".
 Ko di sa, Dabanana!

mbendiya

Hun! Dabanana.
 Elé daaba nana.
 Ntala bè dáfew yaban,
 E ni so ku tèrómè,
 Baana bè girindi ka gorondò,
 E fana yo nkèrèn tulu ye.
 Cu-cu-cu! I da de...

A cun! A tufa!
 I hakili kana keloku,
 Setanè kan'i nyèna mini,
 Limaniya kana ti'i la,
 Jon bée n'i da kan.
 Bi misikinè,
 Sinin masaya.

(tila i la)

Hun! Hun!... Da kan!
 Tinba ni nyani,
 Bala ni daamu.
 Dò boso ka dō fana,
 Kelenyain cogo?
 I ban, Horonmana!
 I ban, jinye ka diya!

Abdulayi Bari

WILKI MUSO N'A CE BE SAJA KULUSI LA

Fen min nafa n'a makanna ka bon,
 N'a jaasin be, n'a be folonkonto,
 Fen sarana min ken be siri ku ye,
 O de togo ko: Muso, ee muso!
 Ko den misen don, a negen man go.
 Dogo jalan, ka nege ta suruku;
 K'u sagolon, sango u kana nyigin.

Jabaatow ka mana-mana kanw:
 Ko nye kise, i ko sigi doolo.
 Ko nun kala, i ko npan muru;
 Nka kono na kasi ni gwa sisi
 Ye ji dama min bo o sigi doolo la,
 A fo baba in y'o nywan woyo?
 Ko nyin kise, i ko malc gese;
 N'o bonna ka bo da konc ka ban,
 Ko kasi bambali y'i nyen blen k'a coron,
 A na fo shu muso koro gobigobito fle;
 Ko maa kolo y'a nyin bee nyimi.

I ye sabara ye, i be mun k'i yelenku.
 Sabara tigi ma daamu: n be n ja.
 I fana na daamu: nyeger na don.
 I ye kulusi mugu sarana ko,

Tle i be don, shu i be don.
 Tigi ni sutura, e ni kasa goman.
 I kelen don dlokiba ce nyi ye,
 I be ta ka joso do werew kan.
 N'i te kan na, i be wagande ju la;
 Bi sapa wuli, sinin fininkolon.
 Tigi ni bensanya, e ni nogo.
 Ko da kan, ee maanu!

I kera dafe masirilen ye
 Fo ka masiri to mine nyi na.
 Waraninkalan nye ma bo masiri fe o;
 O ye masiri ye ten:
 O nye den, o nyi, o sonin,
 O fari magaya n'a keneya,
 O taama cogo, nin bee masiri, nka gwansan te.
 I be soso bin jalan ni bu kumu na.
 Wara be sogo kene kan bada!
 I jagi shi n'i ko be munu-mene,
 Nka kerike be da, ma tigi k'i cooko;
 Wara ko: ko munu-mene, nye don dan te,
 O ko kolo ye keneya dan ye,
 Nka fo kerike da ko a kan.
 Sebelen be ko k'i gun, genyo b'i kan.
 Karafe be kar'i da, ma tigi sago.
 I kasi kan: hinyinyi...nyri, makari dan te;

Wara dun mana kombo,
Kungo bee be yereyere.

Aal ni balama musow,
A k'a don de,
Vietnam ni yoro werew so kala n'a kungo
Fan be o waraw ni waranin kalanw dama na.
O dow be yan koyi,
U be gunaa de tu la.
Ayima! Feleba dugu jera, a ye wuli!
Wtaki muso n'a ce be sana kulusi la.

Sin kelen te den balo fo fla.
N ko tan sen fla kora nye taa de kan ma.
Ka kelen ta faari, ka to kelen fofo.
Kun kolo fana te gwa kuluw ye,
Kelen ka doni nyun,
Kelen k'a tenkur de!
Jon ko ka tlen
Ka tlanke birilen to,
Aa kaba ko!

Ma keya ni baanaya kolon jugu,
Yaruya ni tulu ji min kolon dun,
A karabara k'o min son n'a sonin ye,
Ka soro a be na sa n'oo fe,

O ji buruburu in boli juru,
A ko pasa kera k'ò fugan.
O ji blen, a woshi n'a joli de don.
Done kolon jugu don,
Danfen juguw min yoro,
O kolon jugu firito don,
An k'a geren;
Ka danbe ni horonya debe magen;
Dawula, here ni wasa ji keneba koni.
A dan fo kaba,
Tle ni Kalo be ko min na,
Doolow te fa k'u yere fle,
San kolo jarabi!
O ji kuru kelen bee be kulu nyun.
O nyon kan;
Jinye wuli! Kaba ko fa dununya!
O da kabanna saniya ni keneya ji
Be san ba wu nogo jugu ko pasi!
O toni be faantanw ka minaa ban pew!
Mk'a be tulu ji minna bee konq sisi.
An ka t'an buuru o da kabanna ji in na.
A y'an taa! A y'an taa sa! A y'an taa jona!

T. Jigifa D,

MAAYA BANAW

1 Sogo-sogonin je:

An be bana min wele sogo-sogonin je, mashiba bana don, wa bana yolonato don. A te don fogon-fogon dana ma. Sogo-sogonin je be maa mine sira dama do fe; a belebelcaba ye dorokoli do ye. A be soro gongon fe nye bee lajelen na, a ri sogo-sogonin jeto bolo ninanw beq, fo ka s'a ka so konona ma. A be soro nono kene wulibali mimi fe, ka da misi sogo-sogonin jeto kan. An y'o fo a ye ka teme.

Sogo-sogonin je be don fari sogo fan caman na: fogon-fogon, kolo, kono na nugu, komo kili, wolo, hali nen, nin bee. Fari sogo fan ka dogo, a te min mine. Ale do ye dan sababu ye, (danto ka ko kuru bana). A be se ka funun sumalen k'i la.

Sogo-sogonin je min ka ea, o ye fogon-fogon ta ye Ni sogo-sogonin je ni mison ser'i fogon-fogon na, a be to k'a don-donin nyimi. Sogo-sogo be to ka ni ma. I be sogo-sogo minke, i fogon-fogon donin ni bana kise in be bo kaari fe. N'i fura kebali tora ten, i fogon-fogon be ban don-donin. Bana in be fari gwan ke maa na; a mana men sen na, a b'i lafu, i be pasa, i be mine ka folon. O dun laban na a t'i to.

Nin bee nyuman ye, n'i ko i ka kisi sogo-sogonin je tooro ma, a kun ben ko nyuman. Cogo ju An y'a fo ka teme ko sogo-sogonin je bolo en:

"B.C.G." A n'a ka den baya kana to bolo cibali ye. A ye saniya matarafa; a y'a yere tana sogo-sogonin jeto ma. Ni sogo-sogonin je be fura ke a nye ma, a be se ka keneya. O la, hali ni sogo-sogo yere ma ko tigo, bana be ban, a te yeloma blen. A tigila: maa be se ka teme a ka jinye latige walew fe a sago ma, w'a ni maaw be se ka doroke o kuma.

Sogo-sogonin je fura keli te taa balo ko nyuman ni shi yoro nyuman ko; suman nyenema nafama: sogo, nono, jega, she fan ni jiri denw; o temenen ko, lariya, i ka so konona ka fere ka saniya ka d'o kan. Nin bee be sogo-sogonin je fura keli nafaya, k'a to a be fen nye i fari kolo ye.

An be min da o kan, o ye ni sogo-sogo y'a mine, ko a barika bonyana, a ka kan ka sig'a yere la ka t'a yere laje arajo la ni sogo-sogonin je te. O temenen ko, an be sogo-sogonin jeto laadi, A yere ka kan ka maaya gasi sigi. N'a ma nye ko sogo-sogonin je y'a mine, a kana ke sababu jugu ye k'a bla maa tow la; a ka s'a yere la. A n'a bolo fura ka toa dan na. A kana kaari tu yoyow la. A kana k'a kono maaw be nyugun a koro.

Sogo-sogonin je fura be Farafinna, a be dogotoro-la. O kuma n'a somina ko sogo-sogonin je b'a la, bla sumat'a la, a ye wuli fura keli fe o no gonin

*
* *

2 Jineya banaw:

Min bana ninun be soro jineya de fe, ce ni muso cela, nywan di-dili la. I be soro fana o banabaato kelenw ka taafe, npogo, kulusi, wali koli fuw fe; bana saba don: dama jalan, da, nporo.

Dama jalan:

N'a y'i mine a be banu dwa kun kelen wali fla kono. N'a be ce la, a be nyegene sira ke joli ye k'a nen don, n'o be na n'a nye geremi ye. Dama jalanto nyegene keto, a be tooro ko sebe; nen be bo.

Dimi dan te i ceya ye, a be se ka don i nyegene bara la, k'a lajaba. N'a ser'o la, i b'i fura ke kuma na, nonte n'a temen'o kan, a be don i ko kili la k'a kele, ka laban ki ke banabali ye, i te woko ko.

N'a ye muso mine, o t'a don a yere la ten, bari, a be dimi ma da ce kan, o te muso kan, o koro te ko a te cinyeni ke muso ye. A be fenba cinye muso ma, fen min ka musoya b'a da fe. O kuma, a kan'ani maloya mine, ka men a yere kan. A ye sin ka t'a yere fura ke k'a ban pewu. A madalen t'a bannen ye de!

A nanzara fura be yen, a fara fin fura be yen, a nyuman. N'i na nye i fura keli ko, i k'i elera, i ye bana in soro ma nin fe, i ka nye o na a k'a yere

fura ke. O temenen ko, dama jalan ni misen ka jugu nye ma ko sebe: n'a ser'a ma, a be nye dini jugu s'i ma, k'i fiyen bogo-bogo. O kuma, a ye s'a yere la.

Dama:

I n'a fo dama jalan min ko folen ye nin ye, a fana be soro jineya fe; ani ju la fini ni koli fuw. A be folo kurunin do la, ko-ko sumunin. A bana kise be don i maaya don i maaya la ka s'i wolo la, ka s'i da wolo yere la. A b'o yoro minun na, a b'olu nyimi, k'u ke joli ye. O joli be se ka nen don; a be don sogo nye fe fo k'a shwa. A juguyalen, a be kelenkelen k'i la. A be se ka fen ke min ka jug'o ye: a be se ka joli siraw tige k'i joli woyo, k'i yoro toli.

Ayiwa, nin ye ko ye sa, bla ka suma t'a la. Kuro o, ce o, n'i somina dana fe, sin k'a fura ke a nye ma.

Nporo:

Nporo sababu ye ni misen do de ye, min ka jugu ko sebe. Nporo ye jineya bana jugu ye. A be soro jineya fe; wa den fana be se k'a soro a ba debe la.

Nporo ni misen be don i maaya fe, a be da bo kurunin na, min t'i dimi. Dwa kun dama do kono, a be ke jolininw caman ye. Bana kise in be laban ka jensen i fari nye bee fe, n'a ma fura ka.

Nporo be bo nye na, da la, kan na, k'a na, tege konona na, a be bo sin yere la. A te na; na;

joli be sogosogo ka jig'i fe. N'a fura keli ma k
kuma na, a be se k'i nun bee nyimi. A bi pasa, i b
hali kolo, nin bee be kele a fe. A be maa nye fiye
A be tonso nyimi ko muso la, ka ke kuma bee a ko
be cinye, kelen k'i den ke fen mayelema ye.

Nporo be laban nin bee ko k'i sominan lajaba, k
sara ke fan kelen sa ye, wali tlen kun fe fa. Npo
ye mashiba bana min ye, a be se ka k'i la ka soro
t'a don; a te don fo n'i joli tara ka laje.

Den minun b'a soro u ba fe kabin'u kono bara ka
duuru, a b'olu tege n'u sen logologo k'u fa ji ju
ni joli shu la. A be se ka mura banbali ke den u
ka den kono ke joli ye. A be se k'a nye yere fiyor
Okuma, nin bee la a kana a ni maloya je. A ye l
k'a yere sebe koro fura ko ka nporo ban a na pe
pewu-pewu! Sabu, a b'i halaki, k'i bonson halaki;
fiyentow, lalatow ni fatow b'u la.

Ayiwa, maaw nyuman na, jan tonyere la koro ko
nyi; ce ka s'a ka kulusi jala la, muso ka sa ka t
fe bolo la, o de ye kunna ja ye, kunna goya te mi

*

* *

3 Dlo min:

Parafin dlo to, nanzara dlo q, a shi niki men

fo n'a ker'i ma wajibi fura ye waati min, ka d'a kan
a be maa cinye cogo min. A be maa caman kono min fen
ye balo ye, ficaw, a ni donkono bee ka kan, Hal'a
don-donin ta, nin te fen ke, nin te fen ke, o laban
be ~~feba~~ ko.

Caman be don dlo min na ka da dusu kasi kan; dow
be don minni na je nywanw fe, k'u ta kamalenya fe;
dow yere b'a soro cinye ye u kaden baya la. Min shi
te sarati ye. Min fen ka toli dow cinyeni fo ka teme
dow kan, nk'a men o men, a b'i halaki. A b'i ko ji
te dese ka fara non cogo min.

Ni min fen be ri kele, i dese (ntlo-ntlo mugu) bi
dimi, a be ke i be ni son ja son ka soro i ma min.
I ka fotaw te sabati; u te tlen; i hakili te sira
soro. I be sege ka soro i ma baara ke. I ka tana te
kun tlenma kelen mine; w'i ka talon ka ca. I be pa-
sa; i kononin be doolo, k'i dala goya; k'i nugu si-
ri; dlo nege te ban i na; i ka da ji tu te ban.

Min fen be maa fari bee cinye: a b'i furu jenini
min ke, a laban be se ka joli k'a la, fo k'a shwa. I
binye be funun, k'a geloya, ka laban binye dimi na.
A be son sege k'a nagasi, k'a barika ban pewu; o dun
laban ye dusu kun dimi jugu ye. O kuma koni, a te to
to joli siraw la. Min fen be kun seme fin k'a cogo
cinye, k'i bo i hakili kan; a yere be laban fa la.
Hal'a be kolo nagasi, ni kara ka bin, i bole kari

ka di; n'a dun karila, a tuguli ye baara ye.

Dlo be nyangata cogo don; se maa dow ma. A ka ca, dlo minna nyone sisilen, a dustu mango; sigato don; kele jeli don; a ka farin; a ka teli yere fop, kelen, maa faa fe, ani cinyeni sira bee. Maa lankolon-ya be ban'a na: furuke nyuman te, wa du tigi nyuman te. Dlo minna te be to karatoya ni neritoya ye. Ka don dlo minna kun boli fen na, jagasaba (faratiba) don.

Dlo ka cinyeni be don maa bonsom na, k'u ke maatow ye: fatow, lagalagatow, barika bannenw, ani hakili gorennew ye. Dlo man nyi ka d'a kan tun, i be bo da la; maaw be tig'i la, ka tana bo i kan; i te jate fen ye. Dlo minna bo se k'a yere fura ke; wali, a balema be se k'a fura ke. Ayiwa, o kuma, a ye ke balema nyuman ye k'a kisi ka bonin fen ma. Bamananw ka ntalen don: ni dlo y'i don da la, a b'i bo da la.

Ayiwa a bee b'a don, dlo, a b'i ka wari ban fu; a b'i ka furu sa, a b'i ke mango ye; a b'i bo da la; a b'i ka maaya yere de halaki fo ka don i kere fe maaw na. N'i y'a men dlo, laban ko juguya yere de don; mashiba don. Wa den misen ni dlo, o ye tasuna ni bin jalan ye. K'a fo min fen ye nyangata ye, o te fo bo. O kuma, a ye tana dlo min ma.

*

* *

4 Ni son ja fura tali:

... Ni son ja furanin (dow b'a wele fana gana), cogoya kelen t'a la. Dow kiselama don; dow sira monyonma don, n'a be min u fe; dow jima yere don, n'u b'a ke k'u sogo. Min bee ye don kono de ye, wa bwa jugu don. Do ye mashiba fen ye ka teme do kan, nk'u bee lalan be maa halaki, hal'a don-donin da blabali.

Ni son ja furanin ko in, a cinyeni ka bon fo k'a dama teme; ele nyangata don; a be mun de nye? A be mun ni mun ke maa na? A feerebaaw b'a fo ko a be maa ni son ja de, k'i mugari ten de, ka hami ko bee bo i kan de, ka baara ja i bolo fe de, i te sene don de, i be jaman de. Ayiwa, o y'u keto de ye k'a negen. Sabu, ni son ja fura b'a tabaa kunma yelema de k'i bo i hakili kan. O da mine de ye nbe ja fa ye. Mka n'a y'i bla, sunogobaliya b'i mine; i fari bee be faa i kan, k'i fosoki. I fari be mugu, k'i sene. I hakili be fereke k'i lafu. I be nagas'i yere koro ten k'i ni naban. N'i be kunma yelemanan te, i delila ka hake min ta korolen, o te foyi ny'i ye blen; i te sama foyi fe ka to k'a caman ta ka t'a fe, min b'a to i be jaman ka se shinye folo ta ma. A be tla ka kunma bin sifa do k'i la.

Kunma yelemananw, mashiba fenw don, ta kun yere t'u la ka sore bana t'i la foyi-foyi. In yere koni ka kan k'a don la t'u tali la, o y'an galo de ye.

Kunma yelemanan be fen ke min ka jugu nia beo ye:
 a be don i hakili sira beo lajelen na, k'a dogun,
 sango kun some. A be bo oaw-oaw la ka na kun na fen
 bi'i la; ka b'io la ka laban ka fa nanya-nanya bi'i
 la; san'a ka s'io yoro la, a b'i hakili bla miiri ju-
 gu beo lajelen na, i n'a fo yere faa ni maa faa.

A be jala lagosi ke ce la (k'a ceya sarkoni); a
 be muso kono cinye, kolen a b'i den ke fen mayelema
 ye. Kabi kunma yelemanan in donn'an ka jahana kono,
 a kera nyangata de ye jamana donw ma: naganagatow ni
 fatow ni fagobaatow cayara. Wa jula juguya cayara
 k'a sabu do-ke ni son ja fura ko ye. An y'a ye a ka
 ca, den misen kun da, musoninw be negen k'a k'u ko-
 no, ka tla k'u cinye. Bee y'a don ko beo b'io la.

Ni son ja furanin b'a tabaa ka maaya cinye boge-
 bogo. A be furu cinye ka maaya yere de toli: sabu,
 jula juguya, son toli, ko jugu ke, ko-ko maa faa wa-
 li yere faa, a be nin beo kolokolo jamana kono, ka
 jamana maaya n'a soro don bogo la. Ni son ja furanin
 y'i kere la muru de ye, n'i bora ka bin a kan, a b'i
 faa. Nyangata don, an k'a kon; an k'a kele yere de.

JINYE LATIGE JIRIBA

Jinye latige dan kelen, k'i togo?

Jiriba.

Jamu duman?

Jigiba.

I kelen don cogo min k'i sebe cooko

Soro ni jigi dugu koloba in kan,

K'i nye jan jigi san koloba in fe,

Ka kunun ni bi ke sinin nye sigi ye,

Janaw la nana jumen be e ko?

Ee! Jinye sira ba kuuru dabaa.

Kabinni san ba wu, i birilen be

Dugu kolo kan k'a momo, i ko te ja;

K'i nagasa dugu ju korq, fo k'i fin;

N'i t'a kan k'a shyen, i h'a senni na.

N'e to, si kelen t'a nafa dama don,

Bari, i woshi doron de y'a to

Suman kise kelen ye jigine fa;

Ni bogo be boli ka pan fan bee;

N'i keto don ka jinye ba kuuru mara.

I ni ce Jiriba! I Jigiba!

I bolow, i nen kunw, i t'raw, i denw,

Aa! Nin ye doni girinsa ye so.

Nka sinin nafaba in nyo sigi don.
 Geleya ni pasaya min b'i bolow la,
 Nuguya ni keneya min b'i furaw la,
 Neme ni daamu min b'i suna na,
 Ce nyo ni kasa duman min b'i feerew la,
 Tiniya ni lahinc min b'i denu na,
 Kin bec de bora i sin ji la, jaati.

K'a ta i dli fo i fura, nin bec basi.
 I be bana jugu si bec koneya;
 I be ni makarato tlo magen,
 Hali min ka kene geje-geje.
 E yere dun kene te, o cogo?
 I yo san ji ni nome ja tigi ye.
 E min ye daamu sun ye, i nin yoro dun?
 I ken be ka maaya tooro domi nyun,
 Donw be ban,
 Sanw be ban,
 Tlew be ban,
 I ka bonya dogonnen b'i kun til
 Konow be fir'i kan, k'i dibilen don.
 U nyaa balannen don i bolow bee la.
 U kafalenba, u b'a moroko:
 Ko i ka daamu,
 K'olu de sababu;

U b'i ba la mo kan k'a sogin-sogin,
 O t'u bali ka tle ka bo ser'i kan,
 Sa juguw b'u nagas'i fe,
 K'u dogo, u ka kisi,
 Nk'u b'i kan bada k'i cin.
 I bulu be ntumu kuntanw bee balo.
 Nk'u b'i sogo, k'i bec ke wo ye.
 Fitininwale b'i suna ja bo,
 Nk'a ka jale kise b'i kan k'i jogin,
 K'i ke dogo ye ka ta suruku.
 Finye jugu b'a nyini k'i majigin,
 Dusu kasi fe, a b'i fura dow bon.
 Ee Jiriba! A dun be ke di sa?
 I ma Sebeba ye? Nk'o y'i do ye.
 I bolo kumba n'a misenmanw bee
 Kafe i ko Sebeba sun kelen in,
 O sun ka gelen nege minen ye,
 W'a ka nugu, a t'a ni foyi kelen ce.
 A te ke maa ka ta la k'a suruku.
 Ka ke ntloma ye ka so nyun, abada!
 Ke o nywan ye, k'i moono fo san kolo;
 Kono shi te se yen ka sig'i kan.
 A den kelen bec be duga kun ci,
 A te gingin to, a te sogo to.
 I fura bec laje, k'u doreme

I ko Sebeba, san finyeba shi bee,
A to so k'a den kelen boronda.

I ma Sebeba ye nye, a ji jalen:
Nene shi t'a kanna kolon yereyere;
Funteni shi t'a kun toge tobi;
Cencen blen shi t'a sen logologo;
San peron na hal'a nyo komi;
A kon'be ka nyo taa monytonba poron.

Oho! Jiriba, i laben ten pay!
Ka sebe dusu, k'i ce siri pay!
Ka fen kuntan bee shi ban ka wasa.
O la, i na ke dawula Jiriba ye;
Nye suma ni wasa sunba ye;
Dugu na ni san kolo na k'i ta ye;
E'i ko yeelen, kaba n'a masiriw.
Jinye ba kuurunba na k'i sago la.

T. Jigifa D.

FOYI KO NYE

An ka taa nye, nye fe,
Ni min kényena
Ka soro a ka kene
An k'o shi ban!
Dinye t'a kono,
Fogon-fogon daba kala.

An ka taa nye fe,
Ni min te fen were nye
Ko fle ko,
An k'o fiyeku;
A tani kun te.
A te foni jango
Ka feere ninka den.

An ka taa nye fe
Ni min te fen were nye
Mumumunu ko
An k'o tereke;
Maa sebe ci te
Nyenemini kise dla ye.

An ka taa nye fe
Ni min te poron don,

A te poron-paran-poron don,
Foyi te poron ka d'o ma.

A kelen kun ko,
Bari, an be taa nye fe de.

Mamadu Sar

BANYEREYE

Ce kelen kera, ko Banyereye. A ka dugu twa ye Jigiseme. Banyereye fa kun ye nafolo tigi ye; mori kun don; fa yere kun te sene ke. Taalibew caman kun b'a fe. Olu kun be baara si bee l'a ye. I k'a don Banyereye kun cinyen'a banebaaw fe ko sebe. Cenin kun cinyena fo ka t'a cinye; a kun te swa kala, fo tlon ke ni dun ka da. Ele, a kera fugari da kelen ye. Maa bonya t'a yoro; a helolen, a jaasilen! A kelen de b'a ba bolo cemamin ye. A koro ra dogonin bee muso-man, a ni minun be ba la koni.

A fa y'a don kalan na, a ma kalan nye, saku a fa min y'u karan mogo ye, o kun te son hali ka konkoli sig'a kun, den in janye ko jugu fe. W'a te kun maa si kelen na, i tege ka d'a kun, noato i n'a fa a'a nyene bo. Tege te maga Banyereye la, nk'a fa be kalan den yelekaw sebe koro baron. Kalan denw be baara k'a ye ko-k'u ka sa; hali nyo susu, ji ta, yoro fura, u be nin bee ka karan mogo in musow ye, kuma te foro baara ni bagan ladon ni so bin kan ma. Awa Banyereye lamona nin cogo in de la, fo a kera baliku ye. A fa ye furu muso nyini ka d'a ma. Muso ce siri-len timinandi, ko Timina.

Timina fa kun ye sene kela yana ye. U ka gwa kun ka bo. Foro ni dogo kun be nywan kan, ka denw far'u

kan. U be sene min ke kurru, soro kun y'u ma wajibi ye. Sene fen sugu si kun te des'u la. Timina lamona sebe sira kan, ka n'a jo ko sebe. Wa maa sebaba; maalandi don, a ma ka di fana. A fa y'a ta sufiya fe k'a di karan mogoke in denke ma, ka soro a te Banyereye jogo toli don. A t'a don fugari da kelen don, n k'a fo nantani kolen, foroko ju shwa. Timina fa yere m'a nyini ka Banyereye son don, A ker'a hakili la ko ale man'i ban k'a don muso di morike ma, o na k'a fe saame ye. O na ke gasi ye. Ko maa te maa nyuman je muso la, sango n'i y'i den muso di ala ka maa nyuman ma, kolokolo baraji t'i y'o la!... Timina di kun bee fle nin ye nantani in ma, Timina yere kun t'a ce finya n'a jeya don, nk'a furul'a ma.

Banyereye tora yooso-yaasa la du nye fe, foyi magwan t'a la, a muso ka musaka foyi dlon t'a la. A yere be bo muso in nun ma. Timina ko a ma nye ye nin ce jaasilen in kun, ko nin te ko labanta ye. Ale koni fari ma faa. Foyi ma bo a ka ce siri n'a ka timinanja n'a ka bereya la, ni do yere ma far'a kan. Jon foro b'a bolo, a yere be to k'o sene. N'a buranke ye kalan den dow bla k'a sene, a b'a fo a ma jig'u la: ko suruku b'a dege sen saba taama na, ko maa te jinye laban don. Muso in daw t'o ye; nako b'a fo, a b'a ladon cogo min, kolokolo t'o.

Timina lajora ka wolo t'o in. A twa dara Nyani-

manjugu. Ba in de kelen pewu jora ni den ka ko boe ye, k'a lamo, k'a ladamu, k'a k'i ko den t'a moke karan mogo ka mata kono, cogo min u ka maaya ce ka jan nywan na! Aa! Kaba ko, jaa maa b'i to toli la ka saniya! Nin bee de ye ba ka wale ye den in kan. Sana ni waati bee a b'a laadi, a b'a nogen fo ka na den in ke funanke ye. O furance kono, Timina wolola den muso la, k'a twa da Nyeba. Timina ni Nyanimanjugu be to ka nyon baro.

- I m'a ye n den, jinye y'an fa n'an ba de ye, nka hakilintan t'o don.

- N ma soro k'o koro don na.

- E yere k'a fle ke, maa kelen pewu te foyi nye; n'i ye den tananin fara ka fili kungo fe, a te sa yoronin kelen?

- Siga si t'o la.

- Wa n'i ye maanin kelen fara ka bo maaya la, a dan na, o y'a ta cinye en ye. Maa te ke fen ye, maa yere te kisi hali tle kelen maaw ko. O kuma, an be fen o fen soro ka bo a nun ma, o kera dahirime ye o, o kera hali famuya ni feere ye, an b'o de soro maaya lahoroma na.

- E, o ye cinye ye, sabu den nyeenin te na ni hakili ni barika si ye, ko a be ko ke. A be nin bee soro ka jidi maaya de lahoroma na.

- I y'a ye! Minun be kafa ko fen b'u fo, a y'a

bec de soro maaya lahoroma na. Jinye bee de wooshi don; dow de senona, ka sa yero, olu ka daamu. O la, o fen minun b'a bolo, u ta te, o temenen ko, i k'a ke sisan, u n'o nafolo ka ta ka bo maaya mume ce la, k'u fili kungo fantan bantah kono, u be soro k'a don u n'u ka sanu ni wari ni fen bec te foyi ye. Ni kono y'u nkuna-nkuna ci, u be d'a la hali jiri fura nafa ka don u kum na wari ye, bari jiri fura koni be se ka dun, wari in dumni ko kuma te.

- Ka bo a la min!...

- O kuma, n den, an ka jinye batu, an fa n'an ba don, an ka ke jama fe, an ka ke jama fen fe. Joge te kisi ji ko. N'i kera jama do ye, ka k'a fe, kuma ja te tem'o kan. N'i nyena ka don da la, ka ke jama ma jigi ye, jama be k'i ma jigi ye; a da te goya i la abada. N'i y'a men dugawu, fen were te nin ko. Wa daga fana te da kan ye koyi, nye min b'i kun, naniya min b'i ma ka taa jama ma, jinye b'i mine o de ma. U t'i jigi tugu, bari, ni m'u jigi tugu, wali, u m'a don i y'u jigi tugu. Maaw te k'i fe n'i ma k'u fe o. Daga te do were ye nin ko. Wa n'i y'a ye i nywanna faantan jama m'i famu, i b'a soro de hali bi i ma famuya ke.

- Hatto! N y'a non ka...

*

* *

Don do, Timina n'a denke birilen be, u be jon fo-ro la k'a koro shyen tle blon koro, nenyen na. A y'i kan to den ma:

- N den, i y'i twa in koro don wa?

Denke tora a b'i miiri, k'i miiri. A m'a don a b'a fe ka bo a ni fan min ce.

- Aa! N ma soro ka "nyanimanjugu" koro don.

- Eto be kuma ja don, nka hali do b'a koro ye, n don... Sene man jugu, ce siribaliya de ka jugu; ko blen man jugu, jigintan'a de ka jugu. E ma deli k'a men ko maa man farin, jigi de ka farin? Kele tigi ka farinya n'a ka dawula n'a ka sowa, kele kulu don, nonte n'a kelen y'i kun da kele kan, a be basa mine. Ko bana ye jugu ye, ayi! Maa konna de ye jugu ye. Ko leebu de ka jugu, ayi! Jugu min y'i leebu, wali k'a to i leebura, wali k'i to leebu bolo, o de ka jugu. N den! Sene tne ye galabu ye; bone tne, jigi don; nyahi kala ye dusu geleya ye. Hali saya man jugu, jugu sagoya de ka jugu, n den! Ni maa nyamina ka da jama kun ko kan, ka da naniya nyuman kan, ka da sebe kan, a men o men i kuma be wolo, i jigi be wolo, hal'o yoronin na ni maaw m'i famu, n'u bor'i nun ma, o y'i kuma wololen ye o! Jinye de y'o ye. An be jiriw fen o fen suma na, dow de senona k'u tura. An b'a lala holon fen o fen ji min, dow de senona k'u sen. An be dugu sira da kenyenen bulen fen o fen.

taama haere la, dow de sen sabara y'a noniw kari, k'a bogo kuruw' ci. Dow de ye wara juguw lataa, nonte a yoro bee kun falen be fen juguw la. Nin bee senena ka nyani; dow yere bonen'u ni ra, hal'an si t'u togo don. W'a fle nin ye, olu ka jiri turulen, anw b'o de mo kan tan. E m'a don jinye ka di?

- Aa! Ma, jaa jinye ka di!... Ne kun m'o koro don n'i ka folon in te. Jinye y'an fa n'a ba ye cinye na. "Nyanimanjugu", n y'a kore don sa, wa n te nyine. I k'a den yere kunya, fitirinwaleya te tam'a kan.

- I y'a ye co! N den.

Banyereye fa nana sa, a kera ko ye, koba! Taali-bow bee temena n'u yere ye. Iu nafolo bee fusukura yoronin kelen. Fa musow bee yerekora, min ma sigi ce were kun, o b'a fa so segere. E, jiri mana bin, know be yerke de! Banyereye n'a muso n'u den fla kelen tora; o y'a soro Banyereye balara muso nyene tige bee furula.

Nin kelen si ma Banyereye son hakili la. Foyi ma bo a ka jaashilenya na, ni do ma far'a kan yere. Dugu maaw y'a laadi, a ka sinin nye sigi.

- O bee la, Banyereye, i be sira min kan, i nye sira te. I be laban ka mone don i yere la, mone juguba.

- E! Jinye latige ma se nin bee la. An nye te ko-

now na de, u junen be sene ke, u dun ma sa kono ni minogo fe o. Maaw yere ka kuma te wa: ko sin te kono fe, kono b'a den balo. N'a fora maa ka nin seneba in ke ka nyo dan, k'o ladon, n'i kera sa fen ye san'o ka se dun, i ka seje ma ke fu ye?

- Ayiwa, i denw dun, i ka sira t'u ladonni si fe. N'i korola, a f'u te n'i bolo bo de?

- Ee, wa! No ta ma s'o la. Ka n magwan ka n denw don da la, san'u ka ke fen ye, a n'a soro laala ne sara a mema.

- Ayi! A te sagon o kan. I jo don wala Banyereye, i ta nye nyuman b'i kono...

Don kera, dugu den misen do tun b'a ko dankan da kere fe? Dennin porokotora, woyo y'a ce baw. O kenya ni Banyereye tomento ye ka bo yaala. Dennin ye kule bo ka to ka ji saba n'a bolo ye. A mana tunu ji ju koro, a b'i soni ka bo san fe, a b'i piripiri, a be kule. Banyereye m'a nyini ka dennin tla. A jolen tora dankan da la k'a fo a yere ma: "Aa! Den misen, ne te se ka jigi i no fe ba in na koyi, sabu n te se noni na ten. An fla bee mana to sisan, o te na ke bone fla ye. Ayiwa, a fle de! I yere y'a don kun kolo geleya man nyi, a be fo a ye ka dese a kana ko ba la, a te menni ke. I yere de ye nin nyini de. "Dugu maa dow bora ten kule kan fe. U na kuma y'a soro den jigira ka taa da bogo la te. U sinna k'u cun ji la

k'a momo. Do taara maaw no fe, u ni jo ka na joona, den do tora ba la. O yoro bee dankan da fara jama na. U ye joba fili, k'a sama. Dennin sorola ka bo. U ye ji bo a kono, k'a fari joshi; do y'i da don a da ka to ka nyon. U tor'o la, fo dennin nyene tigora. U y'a ladon so. Banyeroye jolen tora ten yogosa. Maa si ma sege fil'a la. Maaw ko Banyeroye ka banyeroye-ya to ye tere juguya ye.

Don were kera, sanba nana kabini wula tle jan fo su. Balan min ken be ka dugu lamini, o nana kari ba ji ni san ji barika fe, ka wuruba dugu konb, ka bolon bee fa ten, Dugu tlam kun don cogo min, maa si ma bo kala ma fo ji donnan duw kono. Pati! Min bora kala ma, o ye dugu tigi magen, a ka ntanan gosi, jama ka bo ka ji ben. O yoro bee woyo walila, maaw bee golobara ka na fore fa, ce ni muso, bee. Banyeroye ma yogo-yogo ka bo a ba ra; a muso n'a den kuman'a fe, a kana to ko, o na ke gasi ye, baasi yere. A y'u jaabi:

- Aw fana ta y'a dan ye sa! Nin jamaba den in man'i kun da balan kan, u te se cogo di ka ji kun ben? Ji yere nye gerenni ma se jama ko la.

- I ko di? O y'a muso kan ye. A fo ni bec y'a bo e ta sira fe, maa na ye kene kan?

- Aw ka taa ke. Ie to boli nye soro, sabu, sunaa be n na, n senenen den.

Dugu jalen, ji kabili da bora, Nyanimanjugu n'a ba tlamna ka ji kabi ka b'u ka du kono, fa sigilon tera tete, foyi t'a la, a sen ka kene, a belo ka kene. Banyeroye ka ko ye fo ban; a kibaru ye jamana bee lamini; maaw yere kun te d'a la, u ko nin to se ka ke cinyc ye, nin ye zirin ye.

*

* *

Ba ji donni dugu kono, o sanna yeleva, Timina lajora, fo k'a kono bara korobaya, a ni Nyanimanjugu kelen tora sene na, Nyeba kun be taa to manto foro la ka segi ka na baara misonw ke so. Kuma bee Nyanimanjugu kun b'a fo a ba k'i lafinye, foro te se k'a konye; ba te son, ko a be se ka do ke hali bi. Dugu maaw y'a laadi a kan'i ta dusu fe, a k'i lafinye, nonte a na ke baasi ye. Muso in dusu ka kene cogo min, a dusu dalen be ka tem'o kan. Maaw ma dan sor'a ka ko la, cogo min a be se k'a ce ka tere juguya in kun. Ni muso min y'a keguya fo a ye, a b'o jaabi: "ni sumunin ma kwa, a ma se shwa ye k'a nen bo".

O waati, Nyanimanjugu nana bana ka da; a ka bana juguyara ko sebe, a ba dun konoma fa don, a surunya-na jigin ye. A be ke di? Nyanimanjugu lafura, ka tooro ko sebe. Dugu mogow y'a ka bana hami mine ko

sebe. Dow wulila u yere ma ka jamana yaala. U ye fura kela do ko men k'o te dese bana in na fiyewu.

Timina dun lajolen be cogo min, a te se k'i yere bla o jamana yaala la. A y'i kan to Banyaraye ma:

- Ayiwa, i te wuli ka fura nyini Nyanimanjugu keneya ko la. A ko... A ko goleyara sa de.

- E, n be fura bo min?

- E, i te fura kela koma nyininkali ke, i te don jamana kono?

- O ka gelen koyi. Jenin be fura kela yere fo ne ye? Wali ni ne be fura kela yere don, sani ne ka taa ka segi, n'o y'a soro Nyanimanjugu sara dun? Ni wara taara ne fo shu fe, wali sa mana n cin sira fe dun, o te na ke bone fla ye. Fen were te nin na ala mine ko.

- Haan! I ko di? M'ya don i ka hasidiya kun ma kanaya ban, sisan sa i be n'a kunaya don, tere jugu kise blen in! Ilafinye. Ne gogo be fura ke. N yere wulito be ye sisan. Nka, e k'i sigi, i te hali bogo soro k'a dun, ka tige n na coril...

Muso ye dugu maaw nyininka fura kela nyenema ko la. U ko a ma ale taa kun te, maa taara Bwatu segere: jamana fura kela nana. A ka kan ka na wula in na ni balan were ma ko. Muso ma fan fo, a y'i labon ko a b'i dogo shu fe ka Bwatu magon. A nyena, o te lin da bee, min y'a bo a yere la la tala jan kura tigo

fura no fe, o sera ten, a jwa ko Npe.

- A ni shu!

- Unso ni shu!

- Timina be yan wa?

- Oho!... Npe wa?

- Oho! Ayiwa, Timina, baasi te. Ne kun taan be fura kela Bwatu segere; jamana in bee y'a don fura kela nana ye. N ser'a ma, k'i den bana ko fo a ye. N ye fura kela ye cogo o cogo, n y'a ye n yere te na se k'i den in fura ke, o yere dun te boli-boli nye, i be cogo min, o ko son n wulila k'i bolo mademe. Maaya, jigi don. Dugu maa bee be hami n'i den ka bana ye; i n'i den de nyena...

O yoro bee, muso sinna ka kasi, fo a nye ji sira be suuru; a be to ka sigisigi.

- Ee! Npe, e sara te maa bolo. Nyumanya te se ka tem'e ta in kan. E! Jinye ka di koyi! Jaa jigiya, ba balema fen te. I ni ce!... I ni magwan, i ni kolo magen!

- Foli te nin na o, Timina, nin y'i n'i den yere ka jiri tarulen suma de ye. Nyumanya nyo kise kelen be falen jigine fa ye. Maa man'i magwan ka jiri taru, n'i yere m'a mo dun, a mo te to dunbali ye. Furaw fle: nin min ye nin ye, a ko i b'o tiga fara nye kelen ke neno kene wulilen na ka d'a ma, shyen fla tle kono; nin min fle, i be t'o nywan bo a jiri la

k'o balabala jinin ncinin na, a k'o galama fa min, galama nyo kolen dumuni ke waati bee. Nin were be ko k'a wusu a da kuma. O, nin sa, i b'o ni tulu don nywan na a ka mun ka digi n'o yo shu fe. Basi minta fla in, a b'o ta ka tle sockin ko, a kana tem'o kan. Manta ni wusuta, a be se ka dwa kun fla k'o tali la. A ko a y'a jigi dimi be ban. Ma ma ban, n ka s'a ma dwa kun fla keno.

- O fura kola sara dun ye jeli ye sa?

- Kana jor'otla, n balema muso. Ne m'a fo e ye, nyuman nyo kise kolen be falen jigine fa ye? Fura kola Dwatu ye ne yere de karan mo go ye. A kun y'a ko men kabi kuma, jan. A y'i ee ka tere juguya fana ko men. N y'i don ka bana nye fo a ye ko sebe, k'i n'a yere ka bereya lakalo a ye. O y'a nimisi wasa, donin te. A ko sara bo si te nin na. A ye ntalen kelen da, ko: "an dahirimo n'an nafalan sugu bee be bo jiriw la, nk'an ma tanga kelen si bl'u koro sara ye".

- Hatte! A ni ce! Ani wale.

Fura tali tle tan, Nyanimanjugu wulila k'i jo. A nana keneya dwa kun flanan da fa, a kera geje-geje, i ko i ye nege de k'a kolow no na. I ko maa nin tun b'a tugu.

O dwa kun yere kono, Timina wobola denke la. A y'a nyini dugu maaw fe, n ka den tua da dugu la, dugu nyumanya lahoroma na. A y'a naniya a den ka twa

da Jigiseme, ka dugu jansa. Jama ko taare! Denke twa kera Jigiseme.

*

* *

Nyanimanjugu ni Timina y'u sara jama na k'u ye Banyereye harami, k'a dana. U t'a don fa ye, u t'a don furuke ye blen. U te jen n'a ye maa si ka nye tere jugu in ma. Dugu maaw ma fen were fo; ko kolon jugu jiri be kar'a yere kono. Bee banna Banyeroye la; hali n ko, hali naamu, maa si t'o sar'a la; hali k'i nye jo a la. A wulila fago-fago-fago, ka yaala mogow da la garibuya la. Hali dumuni tolilen, maa m'a d'a ma. A labanna ka dugu bla pewu a tere ma; a taar'a kun fe.

A ko a be sira mine ka se dugu do la. Sira y'i kan to a ma:

- Heyi! N'i y'i sen da n kan, a te ja i la; e de y'i magwan ka n da yan? Fugari tere jugu sen te maga ne na.

A ye nanya konona mine, a be taa tle blen koro, kono b'i ko a k'a faa. Banyereye ko a yere ma: "Ee, maanu! Ne sato fle kono ni minogo ni sene fe koyi! Na n ka se ba la ka n ko, ka n min, n ka lahine donin."

A sara dankan na ko a be don ji la. O

kun na:

- Heyi! Dan ye, tore jugu o! H'i y'i sen shu n na, n'i y'i sen shu n na, n be fa tige ka bo i nye na. E de y'i magwan ka n da yoro sen, ka n lase yan? I ka tere juguya te ke ka n larogo. Teme ka bo yen!

- Ee! Ne ta cinyena bi.

A ye nanya mine ka taa. A nana surunya Timina ni Nyanimanjugu ka foro la, ko a be don ka suman do nooro, k'a yere lahine. O y'a soro nyow tige tana don. Wali ntala in ma soro ka gere foro la, a sinna k'o peren ka nen, i ko san peren:

- Heyi! H'i y'i sen ta ka don n na, san kala b'i wulu ci sisan! Don jumen e nana k'i magwan ka ne da? I ku ta ka bo yen! Ta cinyenen in!

Banyereye ko a yere kono: "Ta n ka se foro were la." A y'i nye sin min ma, o perenn'a kun baw, k'a ja pan fo k'a talon ka bin. A ma don yoro si soro foro si la. A tor'a kun fo nanya kono, nigi-naga la. A y'i nye sin jiri denma do ma ko a b'o den bo k'o dun. O fana jamann'a kun, k'a wulu gen.

Banyereye sejena tito! Kawule tle b'a kan, i ko a ka yeele. Kono be k'a kono tara; a pasalen k'a lafu, fo k'a gego bo, kuma t'a galaka kolow ma. A y'i nagasa ko a be t'i da ntoni suma do la, k'i nina kili.

O ntoni jamann'a kun:

- Heyi! Kana gere n ra, si bento in. E de y'i

magwan ka ne turu yan, sango ka n ladon? Ban yere ye si te bo ne suma nun ma. I ku ta ka bo yen, fen kuntan in!

A ma taa yoro don a yere la; a tora palon-palon na. Sene ni nyema nogo fe, a taamato tora ka kuluku-luka ka bin bora tle biot koro, du n na kolo gamin-man baluhulu kan. Dugu kolo fana perenn'a kun na:

- Wuli! I ma wuli wa? Fugari den wololen in! Ji-nye bee kama piri-para min na, ne te k'o fe dlan ye. I ku ta, halakilen in! Sani n ka bone da i kan.

A y'i nagasa ka wuli, a nigi-nagalen i ko she nugu. A b'o nigiti-nagaba la, funun-fununba nana k'a yalon ka teme n'a ye. Fo i b'e miniminito ye o lege-lege la ka taa. O ko a ma:

- Payi! N kun be fen nagasilen shi bannen min yere de nyini, o y'e de ye. Teme k'i ku bla n nye, i ka bone kise blen ka bo jinye da la. U na t'e fili fo Halakila, jinye ko fo. I n'o yoro do bennen be. An taa! Naganagato o!

Miiri de be nyo ke dlo ye!...

T. Jigifa D.

NYAAMEDUCU NYAANE KO

Nyaamedugu tun ye jamana ncinin ye, nka siya caman sigilen b'a kono, a jama tun ka bon ko sebe. Jamana in duguw tun ye naani ye: Jigitugu, o be koron fe, Nyesigi be tle bin. Bense sigilen be sa heli, Sidugu be woro dugu fan fe. Nyaamedugu, jamana dumanba, nyaame fla fo saba be du bee. Baara tun te dese, soro ka bon, nyane je ka oa.

Nogo koni, an-an! Nyaamedugukaw ma del'o la abada. N ko nin jamana in de saiyalen! Tle tume, ko o ko da la, adama demw tun be soro koli, joshili ni ji ta la. Bili o, bugu tufa o, nin bee (dugu mala) be noro ko kura, sen dow ka soro fan caman ma woro yere. Sogoma ni wula, bee si bon be fura k'a jeya, (du kene) fana be ten. Min tun ye (diya) Nyaamedugu sigi diya wa? Ayiwa, n'i tun ye nuguma nyininka, a b'a f'i ye ko (balo dese) te yen, (jiri den) be fan bee, k'i be sogo nyimi ka (nono-kene) min i sago la. (Dinye den) tun n'a fe k'ale ye Farafinna (segan) yaala ka senene, a ma jamana ye (bo ko) nyuman ni (nyene je) be yoro min ka teme Nyaamedugu kan. N'i tun sera hakilima ma sa, k'a to ale be ko baruju de nyini, a b'a f'i ye ko (ce siri) (nyogon deme) (sin ji tugu) tlonmenya ni (yere don) ni danbe, clu de ye (diya) Nyaamedugudiya don mogow la, ka tla k'a to u la.

Ja tun be Nyaamedugu fan bee, f'a cemence doron. Dugu naani cemence sa, suba! So tun te yen, sira te yen. Bili kise kelen tun te ye yen, jango (jiri tu) N ko nye tun te da hali menemenenin kelen pe kan, kuma te bagan were ma, nin yoro jalenba in na. Ayi! Ni ta (tanye dunun) tun te fola mogow min no fe, foy t'i lamon Farajalan, nin kene je pahparan lankolon cencema in na. E, tle tun mana gam i la yen, kara! Funtani be wuli kurr, o be se ka toli-li ke. Awa ni su tun kor'i la yen, neril! Sumaya be jigin, o te kun fari si la.

Ee, dinye! Dinye ye (sogoma da) caman ye. (Dinye latige) (do were) te taa ni segi ko heere mi bone ce. Ka Nyaamedugukaw fana to nin heereba in na, u (nyine ma kolonto) donna bone na. (San ji) desera, forow tinyena, jiriw ni bagan caman sara, kow bee jara kos. (Kolon ji) min wajibiyara bee ma, o dun doron ye (dusu kasi kun) ye, barisa, Nyaamedugu kolonw ji, ji man go n'o ye.

*

* *

N ko yelema te ban dinye na. Don do (tle se) (kun ce) fe, finye ye sumayaba lase Nyaamedugukaw ma, tilema fe. Ee dabali banna pew. Setigi min ye Ji-

gitugu (fileli kelaba) ye, o jigirma ka bō gēlè kan. ka nininonow kè dugu ma, ka tla ka kan to dugu tigi n'a ka jama ma: "N (ba denw) an kana jōrō, baasi tē. Nèemè, ji tagama seere don. (Dugu kolo nyigin-non kasa de bē sel'an ma. Dōw ka bla joona ka taa Farajalan lajè, walas'an n'a ko jēya don, o de ka fusa."

Yani (dugu tigi) kun salen in b'i miiri, ka mōgò sugandi, bi m'a to kamalen kènè fla yelènn'u ka sow kan k'u (kun da) Farajalan kan. Olu segimmen, u tlalen (dan tige) la, (kòrò sigiw) ye (ntamanin fola) duuru bla ka yaala ka cew wole. Jama kamalilen sa, (dugu tigi) kan (kòrò talen) ko: "Jigitugu cew, aw ni oel. Wele bilal'aw ma, aw bēe nana, o diyar'an ye, a bonyan'an ma. N'i ye mōgò wele, n'i ma fen d'a ma, ò, i bē fen fò a ye; kuma dun man di, a kòrò de ka di. Wele kun, hōcrè don, (ni sōndija) kun don. Ji oaman de poyira; Farajalan yelèmana k'a kè kò belebele ye. Ji in, an ta don, a jèlen, a ka di. Kibaru in ye jamana bēe lase sisan, barisa duguw bēe ci denw tun ye nyogon sorò kò in da la. Min ji ko, bi, o nōgoyara. Mka yan ni yen cè ka jan de. O la sa, bēe k'i (ji ja) a ye forokow ta ka Farajalan magèn, bēe man'i (ji ja) ji duman tē desè du si la tuun."

O (kunna foni) dilen bēe ma, jama carima ka ne

ni (dugu tigi) ni (kòrò sigiw) to Jigitugu (oamanè-kè-nōba) kan. An y'an sigi, ka (sira baraw) da yelè, ka mir ko, kelen ta. Ika, hal'o ma (nyig'an) da, fan beq, an lamini na, so kasi kan/gwannen flē gèrè-l'an na, cew yelètò natò fl'an ma sow kan; kènè farala tumanin kelen. Bēe lajèlen, an nyagalilen ye sow curancunan ka taa; dōw bē baro ni (yelè) kun-ba ti) la, dōw tora (dōngili da) la; o ye oaman bō (yōrò) jan taama, in tōorò la.

Jigitugu cew bē se Farajalan, Nyestigikaw fana b'a fò an flè. Sow taamana cōnōen nyigimmen kan ka gèrè nyogon na. Kulu fla in bē na nyogon (kun bēn) tuma min, u bē nyini ka don nyogon na yorò min, u y'u jò oaw. N ko aw ma yan ka di yen ye. Kuma si ma don u cè, n ko hali foli ma sor'a la jango nyi-ninkali. Ji kisè kelen tun tē yen. Ji in poyira mōgòw nyinè ma, a segira dugu (ju kòrò) a m'i sara mōgò si la. N ko jaa (jigi tige) tē tō to maa na. U jigi waari ko jugu fè; dōw kirinnen bōra sow kan ka bin, demè donn'olu la, kelen-keleminw tora (kuma kalantan fò) la, i ko kun wulilenw, oaman kōni kun firifiritò nyè basamen de tora coromen cōn-cōn na, u da denon, i n'a f'u kan minenen don. K'u t'o (sōn jaba) in kōnò, mankanba gèrètò donn'u tlo la, ka bēe (fari si) cè i kan, ka bēe ja tige biliw. Kerojan, Nyèsigi jeliw (nyè mōgò), o sinnen Setigi

ma, a ko:

"Co! Aw tlo, bē? E, jinew taama kan wa, u boli kan? U na kan wa, u taa kan de?"

→ "A Ra don, a ka ti, a ka tol'i da yen de. Anw mago t'lo yeli la.

"An si tē bono kanu ni si ye. Nyininkali don. Mankan in ka bon de; do dun bē faral'a kan fana. Saheli finnon..."

→ "N k'i ka heero fō an ye. Galo majira ko, k'an kis'o ma. K'an ^{tanga} yebali ye ma. Ni fin ko don, o tē sahelī dōron, woro dugu fana finnon. N hakili la, Benso ni Sidugukaw de bē rera."

Nyaamedugu bēe tun dala bē jine ko la, bēe tun bē Farajalan jate jinema yorow, fē. Mōgōbaw b'a fō ko jine tē adama den kalē nyōgōn ye, ko n'i nyē dara jine kan, ni fa fin ma don i la, i bē yelen i n'a fō si tulu tonnen barama kōnō tasuma kan. Mankan in sa, jine sen kan tun tē, faliw boli kan don. Benso ni Sidugu cōw y'u jō tuma min kulu fōlō fla ninun kēre fō, Benso shyēn talaba diminēn y'i da wolo cin ka bere far'a ka fali woshilen kun, fo k'ō koson kuma; a tlala k'i kan to ko: "E, nin kēra ko y'an bolol! Han! Ka faliw boli fo bēe nina kili nan'i disi la! Fo dōw binna sira la k'u jōgin! Jaa-jaa ji nana ka taa...", nin ye kōlōkōlō sēnō fu ye; n ko Farajalan de ye yōrō halakilen ye

→ segen

jaati. Ayiwā! An tē segi so?"

Jama ye so sira ta. Jigitugukaw selen u ka dugu la, ^{segen} sene ko jugu ni jigi tige fari sa fē, minun ser'u ka mōgōw ma k'u to tingitanga la, i ko dlō-tō, olu de ka ca. Yele flē, nka dusu kasi flē, hi-nē flē. Cēkura fana ni mōnē ye blon cē tige; a kinin bolo ni soko, karafe bē jayol'a kō; a numan, foroko fla yigiyagatō bē gosi-gosila nyōgōn na. A nyē kumunen donna du kōnō k'a t'u miirila Farajalan ji sōrō fēre nyuman na.

Cēkura tun ye cōe jan, kolo kunba, kolonkolon fari tigi, sarama de ye. A tun galabu ka kēnē, a timina ka di. W'a sigilen tun bē min ye, mōgō oaman jōlen t'lo ye. A ka fa so kanu kōni, dan si t'lo la. Su ra fana dunnen sa, Cēkura bōtō ka taa lajeli yoro, dugu tigi bara, a y'i kan bil'a mōso n'a denw ma; "Sananba, i n'i denw, a y'a jan to nyaamē in na, a y'a topōtō ko sēbē ^{kangō} kōnō kan'a minē, min nōgō kan'a tōrō, a siri yōrō kana nōgō. Den misenw, a ye nyaamē in to n bolo fōlō, n mago ser'a ma. Yani n ka nyaamē wērē nyin'a ye, a bē to ka yelen so in kan." "O fōlen, cōe misen saba in bēe y'i pan k'i logori, ko nin jar'olu ye fō k'a dan ma tēmē, ko jaa olu kēra kamalen ye, u ka mōgōya da fara, bari, u sera yelen ye so kan.

O su, lajeli yōrō la, kuma kunw ayara ko j'ay

baara kelen (dán tigora, fo ka ben kera wali kotá kan. Farajalan ji ko, kan sa, kuma tora Cékura ni Cékoro bolo, tow ma foy soró k'a fo:

"N baloma Jigitugukaw, á béc ka hako to. N ka jate la, an béc fili de la, fili juguba. Wa Farajalan/ji ko gelaya in buruju ye fili in de ye. Setigi ko tile damma in na, ji béc poyi yon tugun. N hakili la, n'an ye sow bla ka yelen nyaamew kan ka taa yen, o be fusay'an ma, béc be ji soró fo a caman...

-Yoro jan taa/la, ka... KA sow bla ka... ka nyaamé ta? Suba! Anw fililen tē, Cékura, a fo e do tunumen bē. So, an ka (yelen fon) da kabanna, miika kéné, min ka toli, sara bē min yelenni na, an b'ó bla cogo di? Sabali, Cékura, so ni nyaamé tē boli nyogón ye, ^{sanga} sapa nyogón ma deli ka k'u ye abada. Kan'an don fili la, Cékura. Ji ko in na, n'an ma min soró so kan yelen na, nyaamé kan yelen, t'ó d'an ma. Ne miiri la, n'an tun ye sow boli ko sebē, ka taa Farajalan kabini nēme in (jigin tuma, an tun bē ji soró. San weré an k'a kē ten dorón, an b'an sago soró.

-Cékoro, n'i y'a men galama, a ku don; n'i ye galama ku bō a la, a bē bō galamaya la ka ke flen nin ye. Ni y'a men Nyaamedugu, nyaame oaya n'a na fa don jaati. An benbaw ye juguw kelé lawale nya-

mew de kan. Nyaame kan, u ye dugu naani nimun ce taama, k'olu ni kogo bō yorow, oé fana taama, ka fa so/jo k'a sinsin, ka fo-ka-ben ke ka kelenya sabati. An benbaw noro kun nyaame na, (fa so don) don, foy te yore don) kó. Jamana in cencen ka ca, so ni fali o, fali ni misi o, nin si tē se (cencen boli, la ni doni ye ka nyaame bō. So ni fali donna cogo junen Nyaamedugu? Kelé tē, feeré don, u tigiw y'u keguya ladon de. N fl'a cogo fò. Sosandugukaw sugu nyinitó tora ka (da kabanna/finiw da so kan ka n'ó fen piriara ninun feere yan. An faw fana labanna ka so caman san ka to ka yel'u kan yan ni Sosandugu cè. Falidugu, dogó tun tomen be fan béc, sanbaa t'a la. Falidugukaw fana tora ka na dogó feere Nyaamedugu. An faw lahanna ka taa dogó san da duman na Falidugu, faliw kan. Sosandugu ni Falidugu kelen o kelon ni yan cè, bōgò fin bē sirala. Nyaamé dun tē se borokò taama na: a bē cèenè; awa n'a bolitò binna gengelen jalan kan, a sen bē kari. O de ye so ni fali san wajibiya. Fèn kura ma ka di, béc b'ó don. So ni fali oaya n'u maja ye nyaame bla kó. An mòkew sen bōlen (kògò bō) la, nyaamé tor'a yeré ma, a kera den misenw tlon kē fon ye. Nka bi, an mago sera nyaamé ma: an ka jyen latigé nōgoya dlonnen b'a la. Sosandugu ni Falidugukaw béc h'u yeré fò n'u ka baganw ye. Nka, anw tē s'ó nyó-

gon na. E, a bē kē di? Mògò n'i sam'an ta no fē o, anw de nòròlèn bē wali ta, la. Wali fèn dun te mogo tlo, yèrè ta, de nyogon te faasi.

Bi, ni Nyaamedugu den ko ale bē maloya nyaame kan yelen na, k'o b'ale dogoya, a jonn'a bōnbaw la, a filil'a yèrè ma. Wa n'a ma yelemā, a k'a don juguw ka jonya garan, keguya sirilen bē to a sen na, n'a lamaga cogo, ma ben u ma, tuma o tuma, sorondo bē gerende doonin; a laban, hali piripiri cogo, a t'o sorò, a bē kē juguw bolo korò mogo de ye, n k'a fō fa so, jugu kise blen, tolen kò, a ko sen tonton...

^{diya} -Segè filij da la, o de b'a ji caya. Cè, nèn kun ^{diya} ja te kuma ja ye. Kumanin cè nyi, fana ni cyen tē kelen ye. N bē nin fō i ye para: ni mogo min ma se k'i ka so kolon, n'i ye cinni ni tanni munyu, i laban bē siran purutii, nyè, o tē wuli. N'i tlo ka gelen, yelen nyaame kan, anw bē to so kan. N'i k'i cè ka nyi su fē, dugu mana jē, i na ye. A to i hakili la koni ko nara kata, jaje ni baara bēe bē sorò, awa n'o bin ninun ma tunun, so tē bla foy ye; ne de y'o fō."

Dugu tigi ko (kuma nye fō) don, kele tē, ko koro fō/ka/da bla, su korobayara. Jama wilila o yoro bēe.

Tle saba temenen kò, Sosandugu (lasigi den) ye so kēmē duuru di a ka jamana togò la, Nyaamedugu faamaba ma. Dunan in ko ka so ninun tla Nyēsigi ni Jigitugu jigiw cè, ko Nyaamedugukaw ye so kanu, u y'a koro ta, Sosandugu faama n'a ka jama b'u fō k'u wale nyuman don. O don (dugu sè jē), Falidugu lasigi den fana ye fali kēmē naani kē ka Benso ni Sidugukaw jansa, ka tla k'i kan to ko: "Mogò nin bē donon korò, min d'i ma, o ka fusa n'i jugu ka sama dilen ye"; ka bē Nyaamedugukaw tanu tuma bēe, yorò bēe, u ye fali kanu ka Falidugukaw bla da la.

Bagan ninun dili kubarū jensennen sa, Cékura ko a teriw ma: "N tun m'a pereperè latigaw ye? Nyaamedugu nyaamē kò, tlon tē koy, kèlè don, kèlèba don kuday. Ayiwa n'an m'an ji ja, kèlè in da bē to an na fasay." O yorò bēe, (kèlè don) ye dugu ta n'u kun ye, u don-donna duw konò tòn den, kura nyini na.

Tle fla temenen, faliw dilen kò, nēemaba jigin-na tugun. Ka foroko saba wali naani to bēe kelenkelen bōlo, Jigitugu cew caman ye sow godon karabatikarabati. ^(?) i ko m'u taa ka nyaamow to ouganougan na. So tigiw, yèrè nyuman na: "Boli ni nanyali

te ben."

E, kaba ko Jaa n'i te mogo min don, i b'o de welo ko hey. Jaa cencen kan, yorò jan boliyenyaamè de nafa. Cékura ni kèle denw sera Farajalan tu-
 ma min nyaamè kan, u ye forokow fato ye, ka sow sènénen dalen sòrò ji da la. U kono bara n'u woro korola, woshilonba, sow ni nakili, degumenen nun fyan bò kan bi ko fule kan, kèle denw jiginna, k'u min, k'u ko; nyaamew min tuma, bee y'i ka foroko woorò fa. Ka mogow dabali barnen n'u ka forokow falen to sigilen sow dalen kòrò, Cékura n'a teriw ye forokow siri, u ni nyaamew ye so sira ta, ko sigi tè mogo son, ke yan'i k'i sigi fo i ka malo, boli fo i ka sa. N ko sebaaya ka di. Sigoy! Cékura n'a teriw donna Jigitugu ka nin dongili duman in de t'u da:

"A y'an flè de. E yiyel

A y'an flè, ko duman yebaliw,

A y'an flè ka t'a lakali so.

A y'an flè de, flè ko ryuman,

A y'an flè de, flè ko jugu,

Sama yelèmma banan bolo kan,

A y'an flè ka t'o lakali so."

Dugu oomancè la, k'u ka ^{sanga} sanga wuli dlokiw t'u kan na, nyia kisow, jèlen sa i ko nonò kèné, Sananba n'a teri musow, caman fana ye nyaamè tigiw kun

ben ni tègèrè ni dongili ye

"Sananba! Aa! Sananba!

Mogow na ji min, a camanba.

Yankaw na ji min, Sananba.

Waraw na ji min fo a camanba."

Ni mogo min ye yen sokèba girin, i bè tla k'a nonsi taama, barisa, n'i y'a men i: nyogon gongon duurula tè, i ntòròn fla de ka kènè. Mko don, so tigiw kòono gwanna ko sèbè. U segin tuma, so kolon caman y'i ban sègè fe; dòw ntòròn kòròla, je- Segen ginna. Gè minan blala sow nyè, ka sira tè taama, olu da ka oa; u si ni foroko saba falen ma se ka don dugu kòno.

O temènen, Farajalan taa, o Farajalan taa, caman bè fara nyaamè tigiw kan; dòw b'a fò ko junkun kelen bè min kò la, o de ka nyi, dò werew ko fla bè min na, o nyaamè de nyogon tè. A laban, bee sòrna nyaamè ko ma, o de kan ma, faamaba yèrè ye jamana yaala, a ye min fò k'i to nyaamè kan dugu saba ninun na, a nana seg'o ma Jigitugu. A ko, "Nyaamedu-
 gukaw, an k'a nyini ka nyaamè don, an k'a kanu, an k'a tòpòtò, an taalan don. An ka baara kè n'a ye, hòrònya, danbe, nyè taa, teliya ni, iyen latige, nò-
 gòya bée buruju don. Mka, a ma fò ka sow ni faliiw faa k'u dun: n'an bè taa Sosandugu, an be yèlèn so kan, n'an bè taa Falidugu, an bè taa falii kan. Fa

so den nyuman minun ye nyagari bo ni tigensonya
 munyu, ka sege kuh fo nin yelemá in kora, n b'u
 fo, n b'u wale nyuman don jalana bée tògò la."

Jeliba tialen kuma lase la, a fana y'a ^{sege n} sege sa-
ra far'a kan. A ko "Bee y'an ka faama nyuman ka
 kuma men. A tla jara, o tē fò bò, nin yelemá in
 ker'ale de tle le. Faama nyuman Foni, tuma bée a
 bē jama nyē, nka tuma bē a bē jama kò. An bēe ka
 hēere b'o de la. O de kò sòn, kabini fòlò-fòlò fò
 bi, an jeliw b'a fò ko jernin kumandi n'a ka jama
 kelebaa ni ala man di."

A. Kamara

FA CYEN ANI FA SO KON CYEN

Hone ani laamine nyo ji, hun!...
 A to n dusu ka nuna sa;
 Barisa, kabi zoro blen ye
 Sogo fin kasa men, a hawujara
 Ka Sogofinna kun fa baw!
 Aa! Jaa fen te sogo fin bo ja la!
 Fo i ka duga masa korow girinto ye
 Ka sogo fin fo habababa!
 Ko nonte, a jufato bee fle!

Ka san keme saba ni ko jan ke
 O sogo fin jago la,
 Jyen kun saba bee la.
 Ka tlo masama ni noko,
 Fa ni den, mo den ni fufafu,
 Ka nin bee kunturun fin ton
 Bone kise blen juru la,
 I ko dogo jalan, ka sin joona
 Sogo fin boso dankan ma
 Ko sango a kana jufa.
 Joli ji kene dalen ka taa,
 Fo i nye! Hun! Huun!!...

K'u be laban k'u ce eeli

Sogo fin to kan k'a boso.
 Hoen! Ka konjow nyenema to
 Danbe ni dawula kene kan,
 Samori n'a nana nywanw nye na,
 Babonba ni Kenodugu konjow nye na,
 Ka boboke farinw, buruame nanaw,
 Toma waraw, benzima konye kow,
 K'olu to ni na, abada!

Ce ma to, muso ma to,
 Fa ma to, den ma to,
 Nafa ma to, soro ma to, jigi ma to.
 Ba biliw, sirabaw, nege siraw, dankanw,
 Kalo woore sarantan ni genye,
 Bolo mafara, jaka, ni soyo,
 Ce ta, muso cyen, ele fa so jonya,
 Nyagasi kunba ba wu
 Kera ka nin bee saraka.
 Sogofinna kera toman ye,
 W'a kera sele don ye.

Ni Sogofinna cebalenw
 Ka duga gen bere karila,
 Yali e ma bere si de soro
 Sogofinna jiri tuba in na wa?
 A fo e nye te Bisawu nanaw na?

E nye te Angola konjow la?
 E nye te Mozambik, Zimbawo,
 Azani, Worodugula cobaw,
 U be ka nyama gen fele goloba,
 Duga tere juguw nyama ko la?

Fa cyen ani dugaw ka fa so kon cyen,
 Nin bee blan b'i nye cyen ye.
 Aa! Nin ye cyen ko dan ye sa!
 Zore blen k'e jigi faa buge,
 Ka so k'i kun nayeloma pew!
 Nink'i bla k'i fa cyen folonkonto,
 K'i soro ke yiriyara kan ye,
 Fa shu bonenen sana folan ye,
 Ka ba denw joli d'i ma min fen ye,
 Dusu ni taasi shu kora koy!
 Ee! Yere wolow, n'an ma n deme,
 Fa cyen tlato ye n na. Hun! Hun!!...

T. Jigifa D.

MALI PASA

Mali man'a kan bo
 Nye taa keloba don,
 An bee b'an ce siri
 Ka lahidu tiime
 So, haju, naniya kelen
 Farafinna kelenya

Jugu nan'a kun bo,
 Kono na o, kono na,
 Dee ka wuli k'i jo
 Saya ka fusa malo ye

Farafinna, fa so Mali,
 Kole in ko: kelenya kele.
 Farafinna n'an fa so Mali
 Jonjon in ko: koronya bere.

Un! Mali tle be bi
 Un! Mali tle be sinin.
 Jigiya forow funtira, kayra!
 Denw hakili latigera pew-pew.

KUN DA

	nye
An ka fa so jama makara	1
Cemanfin	2
<i>a</i> X Tabale ko di?	4 <i>z</i>
Batu ta mori.....	6
Mi san cyoma, jate to kalo la.....	9
<i>z</i> X Dabanana	20
Ntaki muso n'a ce sana kulusi la	22
Maaya banaw	26
Jinye latigo Jiriba	35
Poyi ko nye	39
Banyoreye	41
<i>B</i> X Nyaamedugu nyaame ko	56
Fa cyen ani fa so kon cyen	69
Mali pasa	72

+ Benhokanw
8 *x* Benhaw a ye denw lakana
x Editorian
x texte de conference (5 pages)

27/10/19
27/10/19